

Сергій Рубан

КОЛИ БОГИ МОВЧАТЬ...

УДК 821.161
Р82

*Жодну з частин цього видання не можна
копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва*

Рубан С.

Р82 Коли боги мовчать : роман. Київ : Видавництво
Ліра-К, 2021. 168 с.
ISBN 978-617-520-092-6

Павло Кігтенко — звичайний хлопець із благополучної родини. Професорська сім'я намагається виховати з нього інтелігентну людину з хорошими манерами. І частково їм це вдається. Але «вулиця» бере своє. Зі своєю вуличною жорстокістю і справедливістю. Отак і вживаються в одній особі два Павла: один — романтик із ніжною закоханою душею, а другий — прагматик і вбивця. Але це не роздвоєння особистості. В нього своя шкала цінностей і відповідальності за вчинки.

Всі персонажі та події в цій книзі вигадані. Будь-який збіг із реально живими чи померлими людьми випадковий і не замислювався автором навмисно.

УДК 821.161

ISBN 978-617-520-092-6

© Рубан С., 2021
© Видавництво Ліра-К, 2021

РОЗДІЛ І. ДИТИНСТВО

Привіт. Мене звати Павло Кігтенко. Народився я в двадцяти кілометрах від Києва в сім'ї професора. Ну, професором був батько, завідувач кафедри філософії та релігієзнавства в Києво-Могилянській академії. Мати ж працювала вчителькою в середній школі у нашому селищі, читала українську мову та літературу. Чому саме так? Чому батько — в Києві, а мати — в селі? Не знаю. Батько хотів влаштувати маму ближче до своєї роботи. Колись чув, як вони говорять про роботу в столиці, але мати все ж таки із села не поїхала. Така от сім'я: видатний професор, сільська вчителька української мови і я, Павло — єдина дитина в сім'ї, яку, скажу чесно, батьки любили і «мазали», як тільки могли.

Скільки я себе пам'ятаю, ім'я Павло завжди різало мені слух. От не подобалось, як мене назвали, і все. Я до сих пір не знаю, чого мені дісталось саме це ім'я. Я не родився на «Петра і Павла», в роду не було дідів, прадідів чи дядьків з цим ім'ям, тобто, ні в чию честь мене не назвали. У батьків не було ні друзів, ні кумів, ні якихось близьких знайомих, які б носили це ім'я. Я ж

був Павло. В школі, в якій було більше 500 дітей, було всього два Павла. І один із них — я. Назвала мене так мама, батькові ж було все одно, як назвуть їхню дитину, головне, що народився син. Може, у матері була якась перша любов з цим чудним, і як на мене, вже трохи застарілим ім'ям? Хто зна. Ну чого було не назвати мене ім'ям, більш сучасним на той час? Може, Сергієм чи Олександром, хлопці б називали мене тоді Сєрий чи Саня. Було б круто. А так, як казав перший Президент України: «Маємо те, що маємо». Павлом мене називали здебільшого вчителі, приятелі батьків, які часто гуляли у нас вдома, та інколи батько, коли сердився на мене. Дякувати Богу, однолітки мене звали Пашою, й це трохи заспокоювало, все ж таки звучало непогано. Батько теж називав здебільшого Пашою чи Пашком. Гірше за Павла було тільки Павлік. Так мене звала мама. Це було жахливо. Ще вдома я міг з цим змиритися, але на вулиці — це був якийсь жах. На базар я намагався з мамою не ходити, бо якщо я десь відставав від неї, то можна було на всі торгівельні ряди почути: «Павлііііік!». В такі моменти я хотів провалитися крізь землю, полетіти десь на Марс чи навіть вчинити самогубство. Але батьків я дуже любив, особливо маму, і з часом трохи змирився і з Павліком. Такі вже вони є, ці мами. Для них навіть 50-річні бородаті пузаті дядьки будуть павліками, стасіками, костіками і кірюшами. І так буде завжди, скільки б матері не жили.

Жили ми не бідно, але й не багато. Така собі середньостатистична сім'я з розряду інтелігенції. Батьків у селі поважали, гості були мало не кожного дня. Інко-

ли я дивувався, як батьки встигають готуватися до занять, коли в хаті постійно товклися якісь люди. Професори, вчителі, сусіди, якісь друзі і знайомі, самі і часто зі своїми дітьми, з якими Павліку доводилось гратися. Ці друзі і знайомі приводили своїх друзів і знайомих, а ті — своїх дітей. Тому вечори я не дуже любив. Ні повчити толком уроки, ні почитати якусь цікаву книжку, ні побринькати на батьковій гітарі. «Павліку, познайомся з хлопчиком і покажи йому свою кімнату», «Павліку, забери дівчат і покажи їм свою колекцію марок і значків», «Павліку, зіграй на гітарі діткам мою улюблену пісню», і це було безкінечно.

Дітей у нашому селищі було багато. Велика школа, переповнені класи. В більшості сімей було по троє і більше дітей. Такі сім'ї, де була одна дитина, як у нашій, можна було перерахувати на пальцях однієї руки. Так що демографічна криза ніяк не стосувалася нашого селища міського типу, ще й за сумісництвом — райцентру.

Друзів у мене особливо не було, просто всі один одного знали і гуляли цілим кагалом у плавнях біля села, ярах, лісі, спортплощадці і де тільки можна. Справжній закадичний дружбан Денис (Ден, як ми його називали) у мене з'явився в 9 класі, коли разом з батьками приїхав жити до нас в село із Харкова. Йому я присвячу цілий розділ, бо дружба з цим шибайголовою була справжньою і надзвичайно цікавою, він багато чому навчив мене, і ці навички згодом стануть мені в пригоді в подальшому моєму житті.

Отже, вдень була школа і гульки на свіжому повітрі, ввечері — шум, гам і діти батьківських друзів, яких

треба було розважати. Ну, звичайно, діти не завжди приїжджали до нас, та й бувало, що і гостей не було. В такі вечори я насолоджувався тишею, читав книжки з батькової бібліотеки, інколи вів бесіди з батьками і, як я вже писав, бринькав на гітарі. На гітарі мене навчив грати мій батько, який під сто грамів міг заграти гостям «А ты опять сегодня не пришла» чи «Не спешите нас хоронить», або ж пісню про білогвардійців. Я любив, як батько співав і грав на гітарі, тому часто просив його навчити мене і вже через півроку грав всі пісні, що він знав, а також ті, що показали старші хлопці. В основному, модними в той час були пісні про Афганістан, а також пісні рок — гуртів «Аліса» та «Арія». Круто було співати пісні Кіпелова, особливо пісню «Возьми мое сердце».

Працювати мене батьки не змушували. Ну, принаймні, не так, як моїх однолітків. У нас майже не було ніякого господарства, ні тобі корів, ні свиней. Було з десяток курей і рябий собака на прізвисько Алтай. Алтай був невеликим і карячконогим, рудим і постійно блохастим, ну ніяк не схожим на Алтая. Гавкав Алтай ледь чутним хриплим голосом, якого навіть в хаті не було чути. Такі клички дають, як правило, кавказцям чи вівчаркам, але в нашій сім'ї давати чудні імена було ділом звичним. Городу було соток п'ять. Це було дуже мало, як для села, але нам вистачало. Там поралася, здебільшого, мама. Інколи я носив воду — полити її огірки чи квасолі. Інколи прополював міжрядку. В рядках сапати мені не довіряли, бо могли залишитися і без огірок, і без квасолі. Зате був великий сад. Сад посадив

батько і постійно його доглядав. Я допомагав батькові обробляти дерева та збирати врожаї. В саду чого тільки не було: яблука, груші, сливи, абрикоси, персики, алича. Попід парканом стояли густі кущі агрусу, червоної, чорної і білої смородини. Я обожнював наш сад. Часто я читав там книжки, вилягшись на покривалі під сливою чи черешнею. Під щебетання птахів я міг легко закімарить, накривши лице книжкою.

Отже, книжки. Книжки займали в моєму житті неабияке місце. Батькова бібліотека була багата на детективи, пригодницькі романи, твори про війну, тощо. Було багато поезії. Це все я поглинав, як губка. Я любив читати. Коли ще був малим, то першими моїми книгами були зовсім не казки. В батька був тритомник УРЕС (український радянський енциклопедичний словник) з фотографіями і картинками. Я постійно читав ці важелезні книги червонуватого кольору. Спочатку роздивлявся картинки. А в тритомнику їх була тьма. Види і підвиди, класи і підкласи всього, що тільки може бути в світі. Звірі, птахи, плазуни і земноводні, риби і інші жителі морів і океанів, гриби їстівні, гриби отруйні, літаки, автомобілі, човни і катери, марки і ордени... Я навіть не скажу, чого там не було. Здавалось, було все! Коли навчився читати, а навчився я читати вже в п'ять з половиною років, то вже не тільки розглядав яскраві ілюстрації, а й читав енциклопедію. Було враження, що я знаю про все на світі. Пізніше я почав захоплюватися пригодницькими романами. Жюль Верн, Майн Рід, Джек Лондон і ще багато-багато зарубіжних класиків розкривали переді мною таємничий пригодницький світ. Особливо подобались романи і оповідання

про індіанців. Читаючи, я завжди уявляв себе індіанцем і ненавидів блідолицих. Ще пізніше я вже читав детективи та трилери. Чейз та Кінг лоскотали нерви неабияк.

Однолітки тягнулися до мене, бо я багато читав і знав. В лісах і посадках малими ми часто гралися у війну і, в основному, ніколи не ділилися на наших і німців, козаків і бусурман, ніколи не були партизанами, матросами чи моряками (ставок у нас був недалеко від села). Ми були індіанцями і блідолицими. Я був індіанцем і, як правило, вождем. Племена сіу, апачів, команчів постійно кудись бігли, на когось нападали, будували вігвами-курени, брали в полон регулярні війська французів чи англійців. Індіанці завжди перемагали. А як інакше, якщо за індіанців був я? Луки, стріли, списи, дерев'яні ножі — в нас було все. У місцевих мисливців ми випрошували фазаняче пір'я, а коли його не вистачало, то йшло все підряд: і гусяче, і куряче, і індиче. Батько мені навіть зробив дерев'яний томагавк. Коротше кажучи, навколо нашого села точилися довготривалі і кровопролитні бої за землю. Все було точно, як у книжках, ну, може, тільки хіба не знімали скальп ворогу. Всі були в бойових розмальовках, і кожен мав індіанське ім'я-кличку. Дякуючи моєму прізвищу (ну хоч щось було нормальним), вождь племені апачів звався Гострий Кіготь.

Незважаючи на те, що Гострий Кіготь був вождем і воїном, в дитинстві я ріс хирлявим і худим. Постійно хворів, і часто воєнні операції в лісах проходили без вождя. Хлопці були засмучені, адже тільки я з усіх них найбільше знав про індіанців, і тому по декілька разів

на день приходили до мого дому узнати, чи не одужав часом їхній червоношкірий побратим.

Так проходило дитинство. Ми були щасливі.

Ми дорослішали. Разом з нами дорослішали й наші ігри...

Ябеди, тюхтії і сцикуни (такими були ті, що боялися, наприклад, перепливти ставок, стрибнути з тарзанки у воду чи шмальнуть з самопала по забору директора школи вночі), поступово покидали наші ряди.

Ми вже не гралися у війнушку. Дерев'яні списи і томагавки, луки і стріли ми змінили на справжні ножі, самопали, саморобну вибухівку із «серебрянки». Я не міг покинути товариство цих відчайдуш. Деякі вчинки я відверто не схвалював, але бути сцикуном чи стукачем було дуже ганебно. На мене по — особливому дивилися хлопці: все ж таки мати була вчителькою. Інколи дехто з них мене діставав питаннями типу: «Ми ж мамі не скажемо, правда?»

Тому я ліз із хлопцями скрізь. Тікали з уроків, за що я вдома добре отримував від батька (мене не били, але моралі читали такі, що хотілось вже, аби краще дали «чортів»), крали яблука в саду у фермера (хоч вдома яблук було невпоід), ганяли на мопедах вночі, ревучи на все село і не даючи людям спати, обстрілювали з тих же самопалів паркани, будинки і гаражі вчителів та інших «ненадійних» місцевих жителів. Я навіть був змушений погодитись на обстріл нашого сараю, який стояв у неосвітленому місці подвір'я. Це все трохи мене бентежило, я не дуже хотів бути таким собі сільським розбишакою, бандитом, але що поробиш. З

вовками жити — по-вовчому вити. Зате я почав користуватися повагою серед старших хлопців. Старшаки особливо мене не чіпали, все ж знали, хто моя мати, не посилали за самогоном на край села, як моїх однолітків, і довіряли деякі секрети. Батьки були настільки зайняті на роботах і втомлені після робіт, що перестали помічати, коли я приходив додому. Інколи я всім казав «Добраніч», йшов спати, а потім просто вилазив у вікно з будинку і йшов по своїх нічних справах.

Ще трохи про ножі. Так, ножі були у всіх. Не було дня, щоб ми не грали у гру «Ножичок». Хто не знає, то це така гра, коли на землі малюються різні фігури, здебільшого квадрати, і кожен учасник гри повинен кинути ніж так, щоб він застряг у свою фігуру. Ножі ставили на коліно, лікоть, плече, грудак, голову, куди тільки можна було поставити. Ножі були різні: малі, великі, тесаки, «бабочки», фінки, що ми робили із напилків, які крали у батьків чи на уроках праці в майстерні. Пізніше ми почали метати ножі в ціль. Деревяні стовпи та споруди край села майже всі були посічені ножами. Я кидав ножі краще всіх. У мене дійсно був талант. Можливо, духи прадавніх індіанців були настільки задоволені вождем Гострим Кігтем і тим, як він ніс у майбуття їхню справу, що наділили мене цим даром. По-перше, я завжди влучав у ціль, по-друге, я кидав з обох рук: як з правої, так і з лівої. Це нікому з хлопців не вдавалося. Я кидав всі види ножів, мені треба було всього декілька секунд, щоб оцінити ніж в руці, його величину і вагу, довжину леза чи ручки. Коли ніж лягав у мою долоню, я вже знав, як я його

кину, як він полетить і куди саме застрягне. Похибка прицільності була не більше сантиметра. Деякі хлопці кидали зірки — вже в той час з'являлися такі фільми, як «Американський ніндзя», де чорні солдати із країни самураїв мали всіляку зброю, серед якої були зірки з дуже гострими кутами, які кидали переважно в шию ворогові. Я ж ніколи і ні на що не міняв ножа. Ось така була компанія-ватага, озброєна ножами, зірочками ніндзь та самопалами. В деяких навіть були нунчаки.

Проте, не зважаючи на перебування в розбишакуватій компанії, все ж вчився я добре, негативному впливу поганих хлопців не піддавався. В школі я був зовсім іншою дитиною. Не знаю, якось навчання для мене проходило без особливих зусиль. Мабуть, все ж гени вчителів далися взнаки. На уроці я завжди уважно слухав, письмові домашні завдання робив швидко, усні — міг взагалі не робити. Тих книжок та енциклопедій, які я читав вдома, вистачало, щоб бути твердим хорошистом. Та й не хотілося лишній раз засмучувати батьків оцінками. Думаю, я б навіть міг отримати якусь медаль по закінченню школи, але просто лінувався і не ставив таких цілей перед собою (кидати ножі було все ж цікавіше).

Життя в школі було розмірене й нудне. Клас наш був великий, але не дуже дружній. Кожен сам собі на умі. Половина учнів взагалі вели себе як відверті мудаки. У класі я не дружив ні з ким. Допоки в школу не прийшов Ден.

РОЗДІЛ II. ДЕН

Першого вересня після нудної лінійки, вручення грамот відмінникам і пам'ятних фото з учителями ми зайшли в школу через коридор зареваних батьків одинадцятикласників. Щороку першим уроком була класна година, на якій ми з нашим класним керівником Наталією Степанівною здебільшого «точили ляс» про те, хто і як провів літо, хто де побував, де відпочивав і все таке. Зазвичай, дівчата на цьому першому уроці скрекотали одна поперед одної, і від цього мене завжди троху нудило.

Наталя Степанівна була весела молода вчителька, яка в минулому році прийшла до нас з інституту. Ми були класом, в якому вона вперше взяла класне керівництво. Наташа, як ми її називали поза очі, була прикольна. Незважаючи на свій майже юний вік (а вона була наймолодшим вчителем у школі), Наташа нікому не давала ображати наш клас, завжди стояла за нас горою, сварилася з учителями за наші оцінки, інколи несправедливі. Наташа читала біологію. Ми її любили. Тобто, і Наташу любили, і біологію, яку вона у нас чита-

ла. Не зривали її уроки, не тікали від неї, не виводили з себе. Як квочка, вона ходила біля нас, наче біля своїх курчат. Дівчата часто обіймали її на перервах у коридорах школи. Та і хлопці, стаючи дорослішими, в своїх фантазіях, думаю, обіймали її теж. Вона була висока і ставна, непогано вдягалася, мала завжди шикарний манікюр, круту стрижку «Каре» і малювалася яскраво — червоною помадою. Деякі класи нам відверто заздрили, що у нас така класуха. Ну, як кажуть, хто на що вчився, заздрить далі.

Ми розсілися по своїх місцях, і я побачив, що пустим було тільки місце біля мене і остання парта (наш клас був найбільшим у школі). В минулому році біля мене сиділа Карина, дочка місцевого фермера, у саду якого ми часто крали яблука. Сьогодні її не було. Пізніше я взнав, що фермери ще не повернулися з літнього відпочинку, ну і Карина теж. Наташа привіталася, розпливлася в посмішці, і нафарбовані очі заблищали від сліз. «Яка ж я рада вас всіх бачити. Такі дорослі стали», — крізь сльози ледь видавила з себе вчителька. Дівчата почали вибігати до неї і обіймати. Господи, знову ці обійми. Наташа троху постояла з дівчатами і, коли вони повсідалися на місця, сказала: «У мене приємна новина. У нас поповнення». Не встигла вона договорити, як у двері кабінету біології постукали і в клас зайшов новенький. Він привітався, і вчителька представила нам нашого нового однокласника. Чесно сказати, було не дуже зрозуміло, чому його не було на лінійці. «Денис Віхров, прошу любити і жалувати. Дениса не ображати, бо будете мати справу зі мною», — посміхнулася Наташа. Рукою вона по-

казала йому на клас, мовляв, заходь, сідай, будь як вдома. Віхров пройшов між рядами і сів поряд за мою парту. Він не пішов на останню вільну, а всівся біля мене. «Тут зайнято. Тут сидить Карина», — здивовано промовив я. Віхров всідався все зручніше, потім повернувся до мене, поклав руку на плече і сказав: «Не парся, брат, Карина якось це все переживе».

Карина це все якось пережила, з кимось її все-таки посадили, а Ден дійсно став мені як брат.

Ден був невисокого зросту, русявий і з приємною посмішкою, яка часто клеїла дівчат. В дев'ятому класі він виглядав трохи старшим за інших. Мабуть, через те, що він займався спортом, був підкачаним, мав мускулісті руки і кубики на животі. Коли на фізкультурі він знімав футболку, то дивилися на нього не тільки дівчата, а й хлопці, які неабияк заздрили такому накачаному тілу. Такий собі збитий кусень м'яса з жилами. Як казала баба Галя, моя сусідка, «кріпкенький».

Вчився Ден, скажу чесно, не дуже. Але у нього був друг, який з ним сидів за партою. Тому я давав списувати йому все, що він просив, інколи робив за нього домашку, писав два твори замість одного і готував шпаргалки на екзамени у подвійному екземплярі. За все це Ден учив мене «жити і виживати», як він сам любив казати.

З усіх уроків Ден любив тільки фізкультуру. До перекладни він підходив без поспіху, знав, що на нього дивиться весь клас, знімав футболку, акуратно згортав її в чотири рази, передавав мені, немов би довірити її міг тільки своєму другові, знову підходив до перекладни,

підстрибував і чіплявся за залізну трубу переклади-ни однією рукою. Декілька секунд висів на одній руці, потім брався другою, робив широкий хват (широким хватом завжди було важче підтягуватися) і спокійно, без ривка, тягнув вісімнадцять разів. Враження було таке, що він може ще зробити вісімнадцять разів, але Ден стрибав на землю, так само спокійно підходив до мене, забирав футболку і неквапом одягав її. Це було ціле дійство. Дівчата перешіптувалися і червоніли, хлопці стояли мовчки, а фізрук Романич, здавалося, от-от почне плескати в долоні. Також Ден швидко бігав і найкраще за всіх грав у футбол. У Харкові він ходив на секцію футболу і навіть брав участь у міських та міжрайонних турнірах. З м'ячем на футбольному полі Ден витворяв приблизно те саме, що я з ножем. Він знав багато фінтів і обводок, вмів пройти з м'ячем все поле, самотужки обіграти всю команду, видати пас на мене, отримати м'яч у відповідь і ударом через себе вколотити м'яч у «дев'ятку». Це було вражаюче. На футбол стали ходити вболівальниці, причому не тільки дівчата з нашого класу, а й старші та менші. Ну і як же ж без знятої футболки після забитого голу.

Кожного дня будь-якої погоди Ден ходив на шкільну спортплощадку. Перекладина, бруси і залізна труба, яка заміняла канат, кожного вечора зустрічалися з сильними руками Дена.

Якось він зайшов до мене додому і сказав: «Ну що, дрищ, збирайся. Будемо з тебе робить людину». Я залюбки почав ходити з Деном «на турніки». Вдома в мене був турнік, я частенько лазив на нього, тому на